

МІСЦЕ УКРАЇНИ У НОВІЙ АРХІТЕКТУРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ БУЗАНА-ВЕЙВЕРА

Вступ. Європейська архітектура безпеки зазнає значних змін через трансформації всередині ЄС та зміни в трансатлантичних відносинах, зокрема через повернення Дональда Трампа до Білого дому. Це актуалізувало необхідність перегляду безпекової стратегії ЄС, зокрема щодо здобуття стратегічної автономії. Російська загроза залишається основною проблемою для Європи, що підриває основи міжнародного права та несе ризик нових ескалацій. Водночас Україна виступає як ключовий елемент нової європейської безпекової системи, стримуючи експансію Росії на східному фланзі Європи. Метою статті є аналіз цієї трансформації та ролі України в контексті змін у європейському безпековому просторі.

Методи. У статті застосовано кілька методів дослідження, зокрема системний аналіз для вивчення взаємозв'язків у європейській архітектурі безпеки та змін у безпекових підходах ЄС після повернення Дональда Трампа до Білого дому. Використано метод контент-аналізу для оцінки впливу зміщення акцентів у трансатлантичних відносинах на політику ЄС у сфері безпеки. Для пояснення трансформації України з об'єкта безпеки на суб'єкта нової європейської архітектури застосовано теоретичний аналіз через призму теорії Бузана-Вейвера.

Результати. Використання теорії регіональних комплексів безпеки (RSCT), розробленої Баррі Бузаном та Оле Вейвером, дозволяє проаналізувати зміни в європейській безпековій архітектурі, спричинені агресією Росії та трансформаціями в трансатлантичних відносинах. Теорія підкреслює важливість взаємозв'язків між країнами та спільних загроз, які впливають на безпеку в регіоні. Україна, з одного боку, відповідає на зовнішні загрози, зокрема агресію з боку Росії, а з іншого – активно формує нову європейську безпекову архітектуру, інтегруючись в європейські структури безпеки.

Висновки. Застосування теорії регіональних комплексів безпеки дає змогу зрозуміти, як змінюється роль України в системі європейської безпеки. Україна стає активним суб'єктом, який впливає на формування безпекових відносин у регіоні. Вона активно бере участь у створенні нової архітектури європейської безпеки, де взаємозв'язки між країнами відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності. Цей підхід дозволяє краще зрозуміти динаміку безпекових процесів в Європі та важливість інтеграції України в ці процеси для збереження миру та стабільності в регіоні.

Ключові слова: європейська безпека, теорія регіональних комплексів безпеки, бузан-вейвер, російська агресія, трансатлантичні відносини, безпекова архітектура, стратегічна автономія

Вступ

Європейська архітектура безпеки переживає період глибокого переформатування, зумовленого як внутрішніми трансформаціями всередині Європейського Союзу, так і змінами у трансатлантичних відносинах. Повернення Дональда Трампа до Білого дому у 2025 році та політика вибіркової участі Сполучених Штатів у глобальних безпекових процесах стали серйозним викликом для традиційної моделі безпеки, в основі якої тривалий час перебувала американська військово-політична присутність у Європі. Цей новий геополітичний контекст актуалізував необхідність для ЄС переглянути засади своєї безпекової стратегії, зокрема щодо здобуття стратегічної автономії у сфері безпеки та оборони.

Водночас, попри зміщення акцентів у міжнародній безпековій політиці, ключовою та найбільш реалістичною загрозою для стабільності в Європі продовжує залишатися Російська Федерація. Збереження Кремлем ревізіоністської політики, продовження агресії проти України, а також ризик того, що можливе припинення вогню без гарантій деокупації українських територій буде інтерпретоване Москвою як підтвердження ефективності логіки "might is right", створюють реальні передумови для нової ескалації.

Такий сценарій не лише підриває основи міжнародного права, але й загрожують безпосереднім тестуванням дієвості П'ятої статті Вашингтонського договору шляхом провокацій або обмежених актів агресії проти країн-членів НАТО. На цьому тлі Європейський Союз розпочав ініціативу масштабного переозброєння – ReArm Europe, запропоновану Президенткою Європейської Комісії Урсулою фон дер Ляен. Однак її практична реалізація потребує тривалого часу, значних ресурсів та політичної єдності.

У цих умовах Україна постає як ключовий елемент нової системи європейської безпеки. Вона виконує роль

стратегічного форпосту, який де-факто стримує експансію Росії на східному фланзі НАТО.

Для глибшого розуміння трансформаційної динаміки сучасної безпеки в Європі та осмислення місця України в новій безпековій архітектурі доцільним є використання аналітичної рамки теорії регіональних комплексів безпеки, розробленої Баррі Бузаном та Оле Вейвером у межах Копенгагенської школи. Теорія регіональних комплексів безпеки надає можливість аналізувати безпеку не лише як відокремлений аспект національних інтересів окремих держав, але й як сукупність взаємопов'язаних акторів, для яких спільні загрози формують спільну безпекову структуру. Відповідно до цієї теорії, безпека кожної країни в певному регіоні неможлива без врахування безпеки інших держав, оскільки всі вони взаємодіють та реагують на спільні виклики, що можуть змінюватися в часі, але при цьому залишаються центральними елементами регіональної стабільності. У цьому контексті особливу увагу приділено динаміці відносин між державами, яка залежить від історичних, політичних, економічних і соціальних факторів, що визначають безпекові пріоритети.

Застосування теорії регіональних комплексів безпеки дозволяє детальніше вивчити зміни у безпековому середовищі Європи, що відбуваються під впливом агресії Росії, зміщення акцентів у трансатлантичних відносинах та внутрішніх трансформацій у межах Європейського Союзу. Особливо важливим є розгляд України як ключового суб'єкта цього процесу, адже її роль у забезпеченні безпеки на сході Європи набуває нового виміру у зв'язку з конфліктом з Росією. Теорія регіональних комплексів безпеки дає можливість проаналізувати, як Україна не лише реагує на зовнішні загрози, але й формує нові безпекові практики та взаємодіє з іншими країнами для забезпечення

стабільності в регіоні. Цей підхід також дозволяє краще зрозуміти зміну ролі України з об'єкта безпеки на активного суб'єкта нової європейської безпекової архітектури, що вимагає перегляду стратегічних підходів до забезпечення миру та стабільності в Європі.

У цьому контексті війна Росії проти України може бути розглянута як тригер сек'юритизації європейської безпеки на якісно новому рівні на фоні динамічних зрушень у трансатлантичних відносинах. Цей процес сприяє формуванню нової колективної ідентичності в межах Європи, в якій Україна вже не виступає периферійним гравцем, а стає активним агентом формування безпекового порядку, що має наслідки як для політичної практики, так і для академічного осмислення безпеки у постбіполярному світі.

Актуальність дослідження, таким чином, зумовлена якісними змінами у європейській системі безпеки на тлі глобального геополітичного зсуву, зокрема повернення США до ізоляціоністської зовнішньої політики, ослаблення трансатлантичної єдності та збереження активної загрози з боку Росії. Водночас роль України перестає бути суто об'єктною: вона все більше розглядається як суб'єкт, здатний впливати на безпекову політику ЄС. Це вимагає нових підходів до аналізу її місця у європейському безпековому порядку, зокрема через призму сучасних теорій міжнародних відносин.

Метою статті є дослідити місце України у формуванні нової архітектури європейської безпеки крізь призму теорії Бузана-Вейвера, зосереджуючи увагу на трансформації її ролі з об'єкта безпеки на активного агента сек'юритизаційного процесу та формування нової стратегічної суб'єктності.

Методи

У статті використано низку загальнонаукових та спеціальних методів. Зокрема, було використано метод системного аналізу, що дозволяє дослідити взаємозв'язки між різними елементами європейської архітектури безпеки.

Метод системного аналізу також застосовувався для вивчення змін у безпекових підходах ЄС після повернення Дональда Трампа до Білого дому, а метод контент-аналізу був використаний для оцінки впливу зміщення акцентів у трансатлантичних відносинах на політику європейських країн у сфері безпеки.

У процесі дослідження природи та наслідків сек'юритизації російської загрози в європейському безпековому дискурсі застосовувався метод дискурсивного аналізу, що дозволяє вивчити, як представники європейських держав формують загрози та мобілізують ресурси для їх нейтралізації. Цей підхід дозволяє виявити не лише наративи безпеки, але й політичні та ідеологічні чинники, які впливають на визначення загроз.

З метою пояснення трансформації України з об'єкта безпеки на суб'єкта європейської архітектури безпеки застосовано метод теоретичного аналізу, зокрема через призму теорії Бузана-Вейвера. Цей підхід дозволив дослідити, як Україна перетворюється на активного агента безпекового процесу та визначити основні тенденції в її ролі у новій європейській безпековій структурі.

Результати

Теорія регіональних комплексів безпеки (RSCT), запропонована Баррі Бузаном та Оле Вейвером, є однією з основних концепцій у вивченні міжнародної безпеки. Вона зосереджується на аналізі безпекових відносин між державами в межах певного регіону, підкреслюючи важливість взаємозв'язків та спільних загроз, які впливають на безпеку цих держав (Buzan, &

Wæver, 2003). Відповідно до цієї теорії, безпека кожної країни в межах регіону не може бути розглянута окремо від безпеки інших держав, оскільки всі країни взаємопов'язані та реагують на спільні загрози. Таке трактування безпеки дозволяє зосередитися на тому, як різні країни в межах регіону взаємодіють через спільні інтереси, загрози та економічні, політичні, а інколи й культурні фактори. У межах цього підходу визначено декілька ключових компонентів, серед яких важливу роль відіграють конфлікти, військові альянси, ідеологічні суперечності та історичні фактори, що формують структуру безпеки в конкретному регіоні.

Основною ідеєю RSCT є те, що безпекова ситуація в одному регіоні не є ізольованою від інших, оскільки країни, які складають цей комплекс, реагують на подібні загрози й часто взаємодіють через механізми колективної безпеки або регіональні структури. Важливо зазначити, що в рамках теорії Бузан і Вейвер відзначають так звані "основні держави", які визначають основні параметри безпеки в регіоні, а також "периферійні держави", що менш інтегровані в регіональну безпекову структуру, але тим не менш взаємодіють з основними учасниками через економічні чи політичні канали (Buzan, & Wæver, 2003). Цей підхід дозволяє більш глибоко дослідити, як взаємодія між державами формує загальні безпекові комплекси, а також як ці комплекси змінюються внаслідок змін у політичній ситуації чи змінюваних загрозах.

Застосування теорії регіональних комплексів безпеки у статті є надзвичайно актуальним для аналізу нових викликів, з якими стикається європейська система безпеки, зокрема в контексті війни Росії проти України. Вибір цього підходу дозволяє наглядно продемонструвати, як Україна стає не лише об'єктом безпеки для Європи, а й активним суб'єктом нового європейського безпекового порядку. З одного боку, Україна перебуває під впливом зовнішніх загроз, зокрема агресії з боку Росії, з іншого – вона активно впливає на формування безпекових відносин у регіоні, активно інтегруючи себе в європейські структури безпеки. Це дозволяє краще зрозуміти не лише зміну позиції України в системі безпеки Європи, а й загалом перехід до нових безпекових реалій, де країни стають не тільки захисниками своєї території, але й активними агентами в боротьбі за стабільність у всьому регіоні.

Застосування цієї теорії дає змогу пояснити, як змінюється сприйняття загроз у європейському контексті та як Україна, у відповідь на російську агресію, стає важливим гравцем у формуванні нової архітектури безпеки, в якій взаємозв'язки між країнами регіону мають вирішальне значення. Тому теорія Бузана і Вейвера як теоретична основа для цього дослідження має за мету висвітлити, як регіональна безпека може трансформуватися, і як Україна, з огляду на свою роль у боротьбі з російською агресією, стає центральним елементом нової європейської безпекової архітектури.

Релевантність теорії регіональних комплексів безпеки для аналізу сучасної європейської безпекової ситуації зумовлена кількома ключовими факторами, які безпосередньо впливають як із теоретичних засад RSCT, так і з поточної міжнародно-політичної реальності. У центрі цієї реальності – глибока трансформація європейського безпекового ландшафту, спричинена широкомасштабною війною Російської Федерації проти України, яка вийшла за межі двостороннього конфлікту й перетворилася на структурну кризу європейської безпеки в цілому.

Передусім, RSCT дозволяє осмислити регіон як центральний рівень аналізу в міжнародній безпеці, де саме географічна близькість держав, інтенсивність їхніх взаємозв'язків, спільність історичних травм і поточних викликів створюють унікальну структуру взаємної вразливості та відповідальності. Європейський контекст, особливо після 2022 року, яскраво демонструє актуальність цієї аналітичної рамки: вторгнення Росії до України стало каталізатором переосмислення безпеки в усьому регіоні, змусивши держави Центральної, Східної та Північної Європи переоцінити не лише свої оборонні спроможності, а й концептуальну основу власного безпекового мислення.

У контексті RSCT безпека України виходить за межі національного виміру та стає критично важливою складовою усього європейського простору. Саме це дозволяє розглядати Україну не як периферійну, а як центральну державу нового безпекового комплексу, яка одночасно виконує функцію стримування, каталізатора інтеграційних процесів та ініціатора нових форматів співпраці. Боротьба України проти російської агресії має не лише оборонний характер, але й виконує системотворчу функцію: стимулює формування нових коаліцій, посилення оборонної взаємодії в рамках НАТО, оновлення стратегічних документів ЄС у сфері безпеки й оборони (наприклад, Стратегічного компасу), а також переосмислення ролі колективної відповідальності за безпеку регіону (Council of the European Union).

Росія в цій моделі постає не як звичайна держава-суперник, а як екзистенційна загроза, здатна не лише порушити територіальну цілісність окремих держав, але й зруйнувати установлені принципи, на яких базується післявоєнна європейська система: непорушність кордонів, недопустимість агресії, суверенітет та верховенство права. Саме тому RSCT як концептуальна рамка є надзвичайно доречною, оскільки вона дозволяє розглядати Росію не тільки як джерело конфліктів у регіоні, але й як "ревізійністську" силу, що намагається зруйнувати чинний регіональний безпековий комплекс і нав'язати нову модель, засновану на страху, залежності й військовій перевазі.

Крім того, теорія Бузана і Вейвера пояснює, як у відповідь на посилення загроз може відбуватися не лише адаптація, але й радикальна трансформація – коли периферійні держави швидко змінюють статус у системі, а сама структура комплексу переосмислюється внаслідок еволюції загроз. Приклад України є показовим: із пострадянської держави з неоднозначним безпековим позиціонуванням вона перетворюється на ядро регіональної безпеки, тоді як сама Росія дедалі більше маргіалізується, хоча водночас зберігає здатність дестабілізувати цілий комплекс.

Відповідно до логіки теорії регіональних комплексів безпеки, до 2014 року Україна переважно розглядалася як об'єкт – держава, безпекове становище якої визначалося зовнішніми акторами, передусім Російською Федерацією, а також Європейським Союзом і Сполученими Штатами. У цьому контексті Україна не виступала як агент у регіональних безпекових процесах, а скоріше була простором перетину інтересів великих держав, де її власна здатність впливати на регіональну архітектуру безпеки залишалась обмеженою (Ditrych, & Laryš, 2024). Безпекові рішення здебільшого приймалися поза межами України, а сама держава залишалась вразливою до впливу зовнішніх сил, зокрема до тиску з боку Росії, що розглядала Україну як частину своєї геополітичної "сфери впливу" (Jones, 2025; Kimmage, 2024).

Однак із початком російської агресії у 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року, роль України в європейській безпековій архітектурі зазнала докорінних змін. Вона трансформувалася з пасивного об'єкта безпеки на активного суб'єкта – актора, що не лише захищає власний суверенітет і територіальну цілісність, але й активно бере участь у формуванні нових безпекових практик, норм і політик у регіоні. Україна демонструє здатність мобілізувати міжнародну підтримку, впливати на порядок денний ключових європейських і трансатлантичних структур (зокрема ЄС і НАТО), сприяти переосмисленню понять колективної оборони, стримування та стратегічної автономії Європи (Anghel & Damen, 2025).

Сьогодні Україна стала каталізатором глибоких трансформацій у європейському безпековому середовищі. Вона виступає ініціатором нових форматів співпраці, а також активно розвиває двосторонні альянси з провідними європейськими державами. Зміна статусу України у структурі регіонального безпекового комплексу свідчить про фундаментальний зсув у розподілі ролей і впливу: від країни, яка залежала від зовнішньої допомоги, до держави, що сама формує тренди у сфері безпеки, озброєння, кіберзахисту та воєнної стратегії. Така трансформація робить RSCT особливо релевантною аналітичною рамкою для розуміння не лише конфлікту в Україні, але й загальних змін у європейській архітектурі безпеки.

Україна посіла ключове місце в європейському безпековому ландшафті, ставши не лише ареною зіткнення стратегічних інтересів, а й форпостом Європи в обороні від російської загрози. Вона виконує роль передової лінії захисту європейського простору від ревізійністської політики Російської Федерації, яка послідовно прагне підважити міжнародно-правовий порядок, порушити територіальну цілісність сусідніх держав і встановити контроль над колишніми пострадянськими територіями (Jones, 2025). У цьому контексті Україна не просто відбиває зовнішню агресію, а й стримує подальше розширення конфлікту на Східну Європу, тим самим забезпечуючи стратегічну глибину для європейської безпеки.

Роль України як форпосту ґрунтується на кількох ключових вимірах. По-перше, на військовому рівні, Збройні Сили України з 2022 року не лише обороняють територію, а й акумулюють унікальний бойовий досвід у протистоянні армії РФ – однієї з найбільших у світі. Цей досвід поступово стає об'єктом інституціоналізованого обміну знаннями з партнерами по НАТО, зміцнюючи колективну оборону Європи.

По-друге, на політичному рівні, Україна не лише інтегрується в європейські та євроатлантичні структури, а й впливає на їхній безпековий порядок денний. Багатосторонні формати на кшталт "Рамштайн", постійна взаємодія з Європейською радою, парламентами та міністерствами оборони держав-членів ЄС і НАТО засвідчують, що Україна стала повноцінним учасником процесу формування безпекової політики у Європі. Український досвід, позиції та ініціативи дедалі частіше інтегруються у стратегічні документи Європейського Союзу та Альянсу.

По-третє, з огляду на інформаційний та ідеологічний вимір, Україна сьогодні виступає як лідер боротьби за збереження демократичних цінностей і принципів міжнародного права. В умовах, коли Росія веде не лише збройну, а й гібридну війну, спрямовану на дестабілізацію політичних режимів у Європі, посилення авторитарних тенденцій і підрив довіри до

демократичних інститутів, саме Україна стала епіцентром протидії цим загрозам. Відтак, оборона України набуває екзистенційного виміру для всього європейського проекту.

Така багатовимірність участі України у забезпеченні регіональної стабільності й стримуванні експансії Російської Федерації зумовлює зміну її статусу в межах регіонального комплексу безпеки. Відтак, Україна вже не є периферійною або маргінальною державою з погляду європейської безпеки. Навпаки, вона стала центральним елементом нової архітектури, у межах якої визначаються нові пріоритети, баланси сил і механізми безпеки. Це ще раз підкреслює зміст теорії регіональних комплексів безпеки, яка дозволяє побачити, як трансформація однієї держави під впливом воєнного конфлікту може докорінно змінити логіку функціонування безпекової підсистеми цілого регіону.

У межах теоретичної рамки RSCT безпекове середовище Європи традиційно формувалося як регіональний безпековий комплекс із високим рівнем взаємозалежності загроз і безпекових реакцій між його учасниками. У цій системі Сполучені Штати функціонували як втручальний глобальний актор, чия політика впливала на внутрішню динаміку європейського безпекового регіону, не будучи його частиною за географічною логікою, але визначаючи стратегічні пріоритети.

Із вступом Дональда Трампа на другий президентський термін у 2025 році спостерігається трансформація способу впливу у функціонування європейського регіонального комплексу безпеки. Згідно з логікою теорії регіональних комплексів безпеки, якщо вплив зовнішнього актора зменшується або змінює форму (наприклад, через зменшення зобов'язань або переорієнтацію стратегічної уваги), регіональний комплекс починає шукати нові механізми балансування та внутрішнього перерозподілу ролей. Інавгурація Дональда Трампа на другий президентський термін у січні 2025 року позначила нову фазу у трансатлантичних відносинах. Акценти, що поступово зміщуються у бік більшої відповідальності європейських союзників за власну оборону, стали імпульсом для стратегічної рефлексії щодо ролі Сполучених Штатів у гарантуванні безпеки на європейському континенті.

Хоча трансатлантична єдність залишається ключовою основою колективної безпеки, нові підходи Вашингтона до питання союзницьких зобов'язань та фінансового навантаження створюють необхідність адаптації до цих підходів з боку європейських партнерів. У цьому контексті дедалі більше уваги приділяється розвитку ініціатив у межах стратегічної автономії ЄС, посиленню європейської компоненти НАТО, а також розширенню та диверсифікації форматів безпекової взаємодії на рівні двосторонніх і регіональних альянсів.

У нових умовах Україна посідає особливо важливе місце як рушій змін у європейському безпековому порядку денному. Завдяки здатності до стійкості, стратегічного планування та глибокій інтеграції у практики колективної оборони, Україна дедалі більше розглядається як ключовий партнер у зміцненні європейської безпекової архітектури. Роль України значно виходить за межі "країни-одержувача" безпекової допомоги. Більше того, саме через інструменти сек'юритизації (зокрема, артикуляцію Російської Федерації як екзистенційної загрози не лише для України, а й для Європи загалом), Україна впливає на дискурси безпеки у європейських столицях. Цей процес трансформує баланс усередині регіонального комплексу безпеки – створюючи нові альянси, адаптивні формати,

двосторонні оборонні угоди (як, наприклад, безпекові домовленості в рамках Групи семи провідних демократій світу) та поглиблену інтеграцію у практики Організації Північноатлантичного договору.

Таким чином, через призму Теорії регіональних комплексів безпеки, сучасна роль України – це не лише результат зовнішньої допомоги, а прояв її нової структурної позиції в регіональному комплексі, де вона одночасно виступає як стратегічний буфер, форпост, ініціатор сек'юритизаційних процесів та постачальник нових практик безпеки. Відбувається зсув у розподілі "безпекових центрів" у Європі, де вплив України поступово виходить на системний рівень – як військово, так і дискурсивно.

Дискусія і висновки

Сучасна архітектура європейської безпеки перебуває у стані фундаментальної трансформації, спричиненої як глобальними геополітичними зсувами, так і внутрішньою еволюцією стратегічного мислення Європейського Союзу. У цьому контексті Україна постає не лише як об'єкт зовнішньої агресії, а як ключовий актор, здатний формувати нові засади безпекового порядку на континенті. Агресія Російської Федерації виступає тригером сек'юритизаційного процесу в Європі, який виводить питання оборони та стримування на якісно новий рівень політичного та інституційного пріоритету.

Застосування теорії регіональних комплексів безпеки у межах цього дослідження дозволило виявити глибоко взаємозалежний характер загроз, що постають перед європейськими державами, та наголосити на структурному значенні України як лінії фронту не лише у воєнному, але й у стратегічно-політичному вимірі. За логікою Бузана–Вейвера, безпека в межах регіону не може бути ізольованою; натомість, вона формується через спільні реакції на загрози та потребу у колективному забезпеченні стабільності. У цьому контексті український кейс набуває ілюстративного значення: трансформація ролі України з об'єкта у суб'єкта сек'юритизації європейського простору демонструє, як війна змінює не лише політичну географію, а й ієрархії акторів та структури відповідальності.

Аналіз політики США та ЄС у сфері безпеки засвідчив посилення тенденцій до стратегічної автономії Європейського Союзу, особливо в умовах рецидиву ізоляціонізму. У цьому контексті ініціативи на кшталт ReArm Europe, незважаючи на їхню декларативну привабливість, потребують значного часу, ресурсів та політичної консолідації. Водночас, Україна вже сьогодні виконує практичну функцію зміцнення європейської обороноздатності, виступаючи як бар'єр проти ревізіоністської експансії та джерело емпіричного досвіду, необхідного для адаптації європейських стратегій.

Сек'юритизація російської загрози, посилена можливим рецидивом ізоляціонізму в зовнішній політиці Сполучених Штатів Америки, засвідчує необхідність переосмислення ролі Європейського Союзу як безпекового актора, а також актуалізує потребу у внутрішній консолідації європейських держав. На цьому тлі Україна перетворюється на ключовий структуротворчий елемент нової європейської безпекової матриці, здатний не лише стримувати ревізіонізм Кремля, але й сприяти утвердженню нової стратегічної ідентичності об'єднаної Європи.

Дослідження підтверджує, що безпекова суб'єктність України базується не лише на її військовому потенціалі чи геополітичному розташуванні, а й на здатності пропонувати нові безпекові практики, наративи та механізми взаємодії. Вона стала каталізатором

переосмислення європейської ідентичності в координатах постбіполярного світу, де межа між внутрішнім і зовнішнім, між центром і периферією, між суб'єктом і об'єктом безпеки все більше розмивається.

Отже, імперативом сучасного безпекового дискурсу є не лише адаптація до змінених геополітичних реалій, але й визнання України як центрального агента формування посткризового європейського порядку, здатного на довгострокову участь у забезпеченні регіональної стабільності. Таке переосмислення має відображатися як в академічних дослідженнях, так і в політичних стратегіях, які визначатимуть майбутнє континентальної безпеки в епоху глобальної невизначеності.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах. Фінансування здійснюється за власні кошти авторів.

Список використаних джерел

- Anghel, S., & Damen, M. (2025). The future European security architecture: Dilemmas for EU strategic autonomy. European Parliament Think Tank. <https://epthinktank.eu/2025/03/17/the-future-european-security-architecture-dilemmas-for-eu-strategic-autonomy/>
- Buzan, B., & Wæver, O. (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Society*. Cambridge, United Kingdom: The Press Syndicate of the University of Cambridge.
- Council of the European Union. (2022). *A Strategic Compass for a stronger EU: Security and defence in the next decade* [Press release]. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>
- Ditrych, O., & Laryš, M. (2024). What can European security architecture look like in the wake of Russia's war on Ukraine? *European Security*, 34(1), 44–64.
- Genini, D. (2025). How the war in Ukraine has transformed the EU's Common Foreign and Security Policy. *Yearbook of European Law*, April 11, 1–43.
- Jones, S. G. (2025). Russia's shadow war against the West. <https://www.csis.org/analysis/russias-shadow-war-against-west>
- Kimmage, M. (2024). Why Russia's actions pose a threat well beyond its neighbours. <https://ecfr.eu/article/why-russias-actions-pose-a-threat-well-beyond-its-neighbours/>
- Kohut, A. (2025, January 20). The world according to Trump: The new US administration's foreign policy vision. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2025-01-20/world-according-to-trump-new-us-administrations-foreign-policy>
- Masters, J. (2025). Ukraine: Conflict at the crossroads of Europe and Russia. Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/background/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia>

Alina HRYTSENKO, PhD (Political Science)

ORCID ID: 0000-0003-1415-8098

e-mail: alinahrytsenko@ukr.net

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE ROLE OF UKRAINE IN THE NEW ARCHITECTURE OF EUROPEAN SECURITY THROUGH THE PRISM OF BUZAN-WÆVER THEORY

Background. The architecture of European security is undergoing profound transformation due to internal shifts within the European Union and evolving transatlantic relations—particularly in light of Donald Trump's return to the White House. These developments have intensified the debate around the European Union's security strategy, especially concerning the pursuit of strategic autonomy. The Russian threat remains the primary challenge for Europe, undermining the foundations of international law and raising the specter of further escalation. In this context, Ukraine has emerged as a pivotal element of the new European security system, acting as a buffer against Russian expansion on the continent's eastern flank. This article aims to analyze the ongoing transformation of the European security architecture and the evolving role of Ukraine within this new framework.

Methods. The study employs a combination of methodological approaches. Systemic analysis is used to explore interdependencies within the European security architecture and shifts in the EU's security policies following Trump's political resurgence. Content analysis helps assess the implications of changing dynamics in transatlantic relations for the EU's strategic posture. Theoretical analysis through the lens of the Buzan-Wæver framework provides insight into Ukraine's transformation from a security object to an active subject within the emerging security order.

Results. The application of the Regional Security Complex Theory (RSCT), as developed by Barry Buzan and Ole Wæver, facilitates an examination of how Russian aggression and transatlantic shifts are reshaping Europe's security landscape. The theory emphasizes the importance of inter-state relationships and shared threats in defining regional security. Ukraine, while responding to external threats—primarily Russian aggression—is simultaneously contributing to the formation of a new European security architecture by integrating into continental security structures.

Conclusions. RSCT provides a valuable framework for understanding Ukraine's changing role in European security. Ukraine is no longer merely a recipient of security guarantees but has become an active agent in shaping regional security relations. By participating in the construction of a new European security architecture—where interdependence among states is key to regional stability—Ukraine plays a crucial role in preserving peace and order. This approach deepens our understanding of security dynamics in Europe and underscores the strategic necessity of Ukraine's integration into European security processes.

Keywords: European security, regional security complex theory, Buzan-Wæver, Russian aggression, transatlantic relations, security architecture, strategic autonomy

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflict of interest. The sponsors were not involved in the design of the study; in the collection, analysis or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.

Polyakova, A., Lucas, E., Boulègue, M., Sendak, C., Kindsvater, S., Kuz, I., & Stone, S. (2023). A new vision for the transatlantic alliance: The future of European security, the United States, and the world order after Russia's war in Ukraine. <https://cepa.org/comprehensive-reports/a-new-vision-for-the-transatlantic-alliance-the-future-of-european-security-the-united-states-and-the-world-order-after-russias-war-in-ukraine/>

Wæver, O. (1996). European Security Identities. *Journal of Common Market Studies*, 34(1), 103–132.

References

- Anghel, S., & Damen, M. (2025). The future European security architecture: Dilemmas for EU strategic autonomy. European Parliament Think Tank. <https://epthinktank.eu/2025/03/17/the-future-european-security-architecture-dilemmas-for-eu-strategic-autonomy/>
- Buzan, B., & Wæver, O. (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Society*. Cambridge, United Kingdom: The Press Syndicate of the University of Cambridge. 598 p.
- Council of the European Union. (2022). *A Strategic Compass for a stronger EU: Security and defence in the next decade* [Press release]. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>
- Ditrych, O., & Laryš, M. (2024). What can European security architecture look like in the wake of Russia's war on Ukraine? *European Security*, 34(1), 44–64.
- Genini, D. (2025). How the war in Ukraine has transformed the EU's Common Foreign and Security Policy. *Yearbook of European Law*, April 11, 1–43.
- Jones, S. G. (2025). Russia's shadow war against the West. <https://www.csis.org/analysis/russias-shadow-war-against-west>
- Kimmage, M. (2024). Why Russia's actions pose a threat well beyond its neighbours. <https://ecfr.eu/article/why-russias-actions-pose-a-threat-well-beyond-its-neighbours/>
- Kohut, A. (2025, January 20). The world according to Trump: The new US administration's foreign policy vision. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2025-01-20/world-according-to-trump-new-us-administrations-foreign-policy>
- Masters, J. (2025). Ukraine: Conflict at the crossroads of Europe and Russia. Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/background/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia>
- Polyakova, A., Lucas, E., Boulègue, M., Sendak, C., Kindsvater, S., Kuz, I., & Stone, S. (2023). A new vision for the transatlantic alliance: The future of European security, the United States, and the world order after Russia's war in Ukraine. <https://cepa.org/comprehensive-reports/a-new-vision-for-the-transatlantic-alliance-the-future-of-european-security-the-united-states-and-the-world-order-after-russias-war-in-ukraine/>
- Wæver, O. (1996). European Security Identities. *Journal of Common Market Studies*, 34(1), 103–132.

Отримано редакцією журналу / Received: 25.05.25

Прорецензовано / Revised: 03.06.25

Схвалено до друку / Accepted: 15.06.25